

Ünnepi tanulmányok

Prof. Dr. Bragyova András
egyetemi tanár
oktatói munkásságának tiszteletére

Miskolci Egyetemi Kiadó

2015

Szerkesztette:

Prof. Dr. Paulovics Anita
intézetigazgató egyetemi tanár

Dr. Pap Gábor
egyetemi adjunktus

A technikai szerkesztésben közreműködött: Szigeti Erika

PAULOVICS ANITA

egyetemi tanár, intézetigazgató

Miskolci Egyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

Alkotmányjogi Intézeti Tanszék

1. Bevezető

Öröm és megtiszteltetés számomra egykori tanárom, jelenlegi kollégám, Bragyova András professzor 65. születésnapja alkalmából készült ünnepi kötetbe tanulmányt írni. Úgy vélem, azok számára, akik Andrást ismerjük, tudományos, szakmai felkészültsége, gondolkodásmódjának eredetisége vitathatatlan. Nehezebb lenne olyan kutatási témát találni a jog területén, ami érdeklődési körén kívül esik, mint ami nem. Azt azonban talán kevesebben tudják Andrásról, hogy mennyire szereti az állatokat, és lévén maga is kutyatartó, az állatvédelem, állatvédelmi jog kérdésköre is érdeklődési körébe tartozik. Ezért az ünnepi kötetben a „kutyajog” kérdéskörének kicsiny szeletével foglalkozó írásommal szeretnék nagyon sok boldog születésnapot, további sikeres tudományos munkát kívánni, kedves András!

Magyarországon az állatvédelmi jog és az állatvédelmi jog részét képező „kutyajognak” nevezhető jogterület komoly változásokon ment keresztül az elmúlt években. A hazai jogalkotóknak érdemes, mint mindenütt, itt is figyelemmel kísérniük a más államokban már bevált (vagy éppen hibásnak bizonyult) jogi szabályozást, és okulni belőle. Különösen érdemes véleményem szerint olyan országot vizsgálni, ahol az ország mérete és adott esetben a kutyatartók nagy száma miatt is rengeteg hasznosítható tapasztalat gyűlt össze ezen a jogterületen is. Tanulmányomban ebből a szempontból kívánom vizsgálni az állatvédelmi jog egy kis szeletét, a „kutyajogot” az Egyesült Államokban. Az Egyesült Államokban 2012-ben a háztartások 36,5%-ában volt kutya, amely 43

346 000 kutyatartó háztartásonként 1,6 kutyát jelent.¹ Nem meglepő ezért sem, hogy számos megoldás van az amerikai szabályozásban, amit érdemes lenne átvenni a hazai kutyajoggal kapcsolatos jogszabályok korszerűsítése során. A következőkben ezek közül szeretnék néhányat kiemelni.

2. A kutyatartás engedélyezése

Az Egyesült Államokban az állattartási és az állatvédelmi jog jelentős része – kivált a kedvtelésből tartott, nem gazdasági célú állatoké – helyi szinten van szabályozva: jórészt a települési és helyi szinten megalkotott jogszabályok vonatkoznak rá. Emiatt még az egyes államok jogában is kicsi, bár növekvő a kutyákkal foglalkozó szabályok száma, a szövetségi jognak pedig gyakorlatilag semmi szerepe. Megállapítható viszont, hogy a helyi szabályok nagyon hasonlóak.

Jellemző ezek alapján, hogy mindenkinek, aki az Egyesült Államok területén él és kutyája van, engedélyt kell beszereznie a kutya tartásához. A helyi jogszabályok lényegében kivétel nélkül kötelezővé teszik az engedély beszerzése mellett azt is, hogy az engedélyt igazoló bilétát állandóan a kutyán kell tartani. Ennek gyakorlati oka van: a biléta gyakran az egyetlen lehetséges módja a kutya azonosításának, akkor, ha valaki megtalálja a kutyát és beviszi az állatmenhelyre, és így az egyetlen lehetőség arra is, hogy a kutya visszakerüljön eredeti gazdájához. A legtöbb helyen az engedély éves díja 10–20 dollár közötti összeg.² Szinte mindenhol magasabb a díj az olyan kutyákra, amelyek nincsenek ivartalanítva. Az ebtartási engedély gyakorlatilag az ebadó egy formájának is tekinthető.

Különböző tényezők csökkenthetik az eb tulajdonos által fizetendő összeget az alábbiak szerint:

¹ Forrás: AMVA (American Medical Veterinary Association): 2012 U.S. Pet Ownership & Demographics Sourcebook.

² Összehasonlításképp: az előbbi forrás szerint a kutyatulajdonosok évente átlag 227 dollárt költenek állatorvosra.

- A mozgássérült és az idős emberek néhány helyen ingyenes ebtartási engedélyt kapnak. Néhány város akkor is ingyenes ebtartási engedélyt ad, ha egy háztartás bevétele egy meghatározott összeg alatt van.
- Vannak olyan települések, ahol a kutyatulajdonosok úgynevezett élethosszig tartó ebtartási engedélyt kaphatnak, amely az állat élete végéig érvényes. Pennsylvániában például ilyen engedélyt lehet kapni akkor is, ha az eb egyedi azonosító jellel van ellátva, mint amilyen például a tetoválás vagy a mikrochip.³
- Ha valakinek sok kutyája van, akkor a tulajdonosnak lehetősége van rá (vagy kötelezve van rá), hogy úgynevezett tenyésztési engedélyt kapjon, ami az összes ebre érvényes – valamiféle – kedvezményrel jár.⁴

Magyarországon a jogi szabályozás – hatását tekintve – meglehetősen hasonló. 2012. január 1-je óta az önkormányzatoknak jogszabályban biztosított lehetősége van arra, hogy – amennyiben úgy döntenek – területükön „ebadó” szedjenek. Gyakorlatilag ugyanakkor az önkormányzatok többsége egyelőre nem döntött az ebadó bevezetése mellett. Az adó összege hasonló az Egyesült Államokbeli adó összegéhez, természetesen forintban (néhány ezer forint évente). A hazai állatvédelmi törvény⁵ kötelező mentességeket tartalmaz az ebadó megfizetése alól.⁶ Ezek az előírások a helyi önkormányzatokra nézve is kötelezőek, ugyanakkor a törvény lehetővé teszi, hogy a mentességek körét az önkormányzatok bővítsék, azaz további mentességi okokat állapítsanak meg. Az a néhány önkormányzat, amely bevezette az ebadót – élve törvényben biztosított lehetőségével –, ilyen további mentességi okokat meg is állapított.⁷

Az ebtartási engedély Amerikában nagyon fontos, gyakorlati jelentőséggel bír. Ha valakinek a kutyája zavarja a szomszédokat, ha elvész,

³ 3 Pa. Cons. Stat. Ann. § 459–201. RANDOLPH, Mary: *Every Dogs Legal Guide*. Nolo, California, 2007, 40.

⁴ RANDOLPH, Mary: i. m. 20.

⁵ 1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről

⁶ JÁMBOR Adrienn: „Ebadó” és ebösszeírás. *Sectio Juridica et Politica*, Tomus XXXI, 2013, 211–212.

⁷ Lásd részletesen: JÁMBOR Adrienn: i. m. 214.

ellopják vagy az állatvédelmi hatóság befogja, vagy ha valakit megharap, az ebtartási engedély hiánya miatt kiszabott büntetés jóval nagyobb összeg, mint az ebtartási engedély ára. Abban az esetben, ha egy olyan kutyát, amelyre ebtartási engedéllyel rendelkezik a tulajdonos, befog és elkoboz az állatvédelmi hatóság, akkor ellenőrizni tudják az engedélyt a nyilvántartásból, és azonosítani, valamint értesíteni tudják a tulajdonost. Azokat a kutyákat, amelyekre nincs engedély, gyakran hamarabb elaltatják, mint azokat, amelyekre van. Általánosnak mondható a jogi szabályozásban az is, hogy a legtöbb helyen csak az engedéllyel rendelkező kutya ellopása minősül bűncselekménynek, míg az engedély nélküli kutya eltulajdonítása jogszerű.⁸ A hazai jogi szabályozásról elmondható, hogy nincs ebtartási engedély rendszer, de a kutyatulajdonosok kötelesek az arra kijelölt állatorvossal microchipet tetetni a kutya bőre alá. A chip arra szolgál, hogy azonosítható legyen a kutya minden szükséges esetben. A jelenlegi szabályozás értelmében ugyanakkor a microchip tulajdonjogot nem igazol. Ha a chip hiányzik, az emiatt fizetendő bírság összege magasabb, mint a chip beültetésének költsége.

3. A kutyák számának korlátozása

Egy másik probléma mind az Egyesült Államokban, mind Magyarországon a tartható kutyák számának korlátozása. Az Egyesült Államokban a városoknak és a településeknek lehetősége van olyan jogszabály alkotására, amely korlátozza a személyenként tartható állatok számát és fajtáját. Ennek indoka az, hogy megvédjék az ingatlantulajdonosokat (a személyes tulajdonuk használatába és élvezetébe való jogtalan beavatkozástól) az olyan zavaró hatásoktól, mint amilyen az állatok által okozott kellemetlen bűz és zaj. A kedvtelésből tartott állatok tulajdonosai ugyanakkor úgy érzik, hogy ez a korlátozás sérti a tulajdonhoz való jogukat, mivel a kedvtelésből tartott állatok a jog szerint személyes tulajdonnak minősülnek. Az állattartók vitatják azt is, hogy a kedvtelésből tartott állatok számának korlátozása szükségszerűen csökkentené más lakók zavarását. Azokban a helyi rendeletekben, amelyek értelmében

⁸ Például Michigan. RANDOLPH, Mary: i. m. 21.

egy bizonyos számú állat zavarást okoz, igazolni kell, hogy a zavarás ténylegesen létezik, vagy valószínűsíthető.⁹

A személyenként tartható kedvtelésből tartott állatok számát korlátozó előírások bírósági védelemben részesülnek akkor, ha a közegészség, közbiztonság és jólét céljainak biztosítását szolgálják. Ezzel ellentétben nem részesülnek védelemben az olyan előírások, amelyek a kedvtelésből tartott állatok speciális jellemzőin, mint például az állatok súlyán alapulnak, mert az ilyen tényezők változhatnak.¹⁰ Az Egyesült Államokban sok olyan város van, ahol két vagy három kutya tartása megengedett háztartásonként, bele nem értve ebbe a kölyköket egy bizonyos kor eléréséig, általában nyolc hetes és négy hónapos kor között. Az ilyen szabályozás célja csökkenteni azokat a problémákat, amelyeket a kutyák okoznak városi környezetben. Ahogyan az egyik bíróság fogalmazott, helyben hagyva egy ilyen rendeletet, „túl sok kutya tartása kis helyen zajt, bűzt és egyéb olyan helyzetet eredményezhet, ami sérti a közösség mint egész érdekét.”¹¹ A jogi úton történő fellépések az ilyen rendeletekkel szemben többnyire sikertelenek, de vannak kivételek. Minnesotában például egy megyei bíróság Sauk Rapids ebek számát korlátozó rendeletét hatálytalanította, mert az nem alapult semmiféle igazolható tényen.¹² Georgiában a legfelsőbb Bíróság alkotmányellenesnek minősített egy rendeletet, mert az nem tartalmazott olyan követelményt, amelynek teljesítése esetén az ebtulajdonos engedélyt kaphatott volna négynél több kutya tartására.¹³ Azokkal az ebtulajdonosokkal

⁹ HODGES, Cynthia: *Ordinances for Pet Number Restrictions*, 2010. Elérhető: <http://www.animallaw.info/topics/tabbed%20topic%20page/spusdognumber.htm> (5 January 2014)

¹⁰ HODGES, Cynthia: i. m. Elérhető: <http://www.animallaw.info/topics/tabbed%20topic%20page/spusdognumber.htm> (5 January 2014)

¹¹ *Zageris v. City of Whitehall*, 72 Ohio App. 3d 178, 594 N.E.2d 129 (1991), quoting *Downing v. Cook*, 69 Ohio St. 2d 149, 431 N.E.2d (1982). RANDOLPH, Mary: i. m. 40.

¹² *Foster v. State*, No. S00A2054 (Sup. Ct. Ga. Mar., 19, 2001). RANDOLPH, Mary: i. m. 40.

¹³ *Foster v. State*, No. S00A2054 (Sup. Ct. Ga. Mar., 19, 2001). RANDOLPH, Mary: i. m. 40.

szemben, akik megsértik az előírásokat, többnyire pénzbírság alkalmazható, de kivételesen börtönbüntetés is.

A kutyák számának korlátozása háztartásonként egyre elterjedtebb, ugyanakkor nem mondható általánosnak az Egyesült Államokban. A californiai Oakland városában a kutya- és más állattulajdonosok szövetkeztek egy olyan rendelettervezet ellen, amely háromnál több kutya vagy más házi kedvenc tartását engedélyhez akarta kötni. Támogatta őket az Állatkínzás Megelőzésért Okland Egyesület és az Amerikai Polgári Szabadságjogokért Egyesület. Vannak eltérések az ilyen korlátozás alól. A kutyatulajdonosok kaphatnak például speciális „kennel” engedélyt, ha több mint három vagy négy kutyájuk van. Ez többletköltséggel, többlet kötelezettséggel és gyakran hatósági ellenőrzéssel jár.¹⁴

A bíróságok azokat a rendelkezéseket, amelyek megszegése esetén büntetőjogi szankciót helyeznek kilátásba az állattartóval szemben, többnyire az ebtartó javára értelmezik. Az állattartók ezen felül adott esetben a településrendezési előírásokat is a maguk javára fordíthatják. Ha például a kedvtelésből tartott állat tulajdonosa bizonyítani tudja, hogy az állattartást érintő korlátozó szabályok hatálybalépése előtt már volt bizonyos számú vagy fajtájú állata, akkor ez a helyzet jogszerűnek minősülhet. Ugyanakkor amennyiben egy rendelet szerint a korábban jogszerű magatartás jogellenes zavarásnak minősül, akkor a korábban jogszerű állattartással fel kell hagyni; ellenkező esetben az állattartó büntetéssel sújtható.¹⁵

Abban az esetben, ha egy település nem korlátozza jogszabályban a tartható állatok számát, a szomszédok bírósághoz fordulhatnak az általános kártérítési szabályok alapján, ha az állatok zavarást jelentenek. Ha a bíróság megállapítja, hogy az állatok zavarást okoznak – akkor, ha zavarják a szomszédokat tulajdonjoguk gyakorlásában –, kötelezhetik a tulajdonost arra, hogy szabaduljon meg az állataitól, illetőleg állatai egy részétől.¹⁶

¹⁴ RANDOLPH, Mary: i. m. 22.

¹⁵ HODGES, Cynthia: i. m. Elérhető:

<http://www.animallaw.info/topics/tabbed%20topic%20page/spusdognumber.htm> (5 January 2014)

¹⁶ RANDOLPH, Mary: i. m. 23.

A tartható kutyák számának korlátozása Magyarországon is sok gondot okozott a kutyatartóknak. A helyi önkormányzatok szinte minden településen korlátozták az ingatlanonként tartható kutyák számát. 2010-ig nem volt olyan magasabb szintű jogszabály, amely részletesen szabályozta volna az ebek, illetve más kedvtelésből tartott állatok tartásának szabályait. 2010-ben lépett hatályba egy kormányrendelet,¹⁷ amely a kedvtelésből tartott állatok tartását szabályozza, gyakorlatilag az első magasabb szintű jogszabály, amely ezt a kérdést szabályozta. A kormányrendelet nem tartalmazott olyan rendelkezést, amely az ingatlanonként tartható kutyák számát korlátozta volna.

A kormányrendelet ugyanakkor meghatározta – 10 négyzetméterben – azt a legkisebb területet, amelyet minimálisan biztosítani kellett kutyánként egy ingatlanon. 2011-ben az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek minősített egy önkormányzati rendeletet, amely korlátozta az ingatlanonként tartható kutyák számát.¹⁸ Az Alkotmánybíróság határozatában azért állapított meg alkotmányellenességet, mert az önkormányzati rendelet vizsgált – a tartható kutyák számát korlátozó – rendelkezése magasabb szintű jogszabállyal volt ellentétes. Az Alkotmánybíróság által vizsgált önkormányzati rendelet ellentétben állt a kedvtelésből tartott állatok tartásáról szóló kormányrendelettel, ezért az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek minősítette és megsemmisítette az önkormányzati rendelet vonatkozó rendelkezéseit.

4. A pórázhasználat kötelezettsége

Az Egyesült Államokban sokan azt gondolják, hogy a rájuk vonatkozó tagállami szabályozásban vannak kötelező „pórázjogi” előírások, míg valójában csak néhány tagállamban van meghatározva a póráz használatával kapcsolatos bármiféle követelmény. Szövetségi szinten alig található a pórázjoggal kapcsolatos rendelkezés, sok tagállam szabályozása ugyanakkor lehetővé teszi az elveszett kutyák lefoglalását. Valójában tehát a tagállami szabályozás nem írja elő, hogy az állattartónak

¹⁷ 41/2010. (II. 26.) Korm. rendelet a kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról.

¹⁸ 141/2011. (XII. 04.) AB határozat.

a kutyát pórázon kell tartani, de a csavarogva talált kutyák esetében lehetőség van azok lefoglalására, sőt esetenként azok megölésére is.

Mindössze két államban, Michiganben és Pennsylvániában van olyan szabályozás, amely minden kutyára vonatkozóan valamiféle ellenőrzést, illetve féken tartást ír elő. Más államok közvetve korlátoznak, azzal, hogy a póráz nélküli kutyákat gazdátlanok minősítik. A tagállamok felhatalmazást adhatnak a területükön lévő önkormányzatoknak, hogy népszavazást tartsanak, vagy rendeletet alkossanak arról, hogy megköveteljék a pórázhasználatot. Vannak olyan tagállamok, melyek jogi szabályozása bizonyos helyeken teszi kötelezővé a póráz használatát, így például tengerpartokon, parkokban, iskolákban és védett természeti területeken. A tagállamok más része bizonyos időszakokban teszi kötelezővé a póráz használatát, például napkelte és napnyugta közötti időszakban, vagy nőstény kutyánál tüzelési időszakban. Több tagállam részletes jogi szabályozást fogadott el a veszélyes ebekre vonatkozóan.¹⁹

Az Egyesült Államokban a „pórázjog” általában kötelezővé teszi a kutyák pórázon vagy ezzel egyenértékű ellenőrzés alatt tartását akkor, ha kikerülnek a gazdájuk felügyelete alól, kivéve a póráz nélküli kutyafuttatásra kijelölt területeken. Néhol a jogszabályok éjjel teszik kötelezővé a póráz használatát (amikor a kutyák például jobban károkat okozhatnak az állatállományban), míg máshol lehetővé teszik a kutyák póráz nélküli sétáltatását, feltéve hogy azok megfelelő ellenőrzés alatt állnak.²⁰

Azok az állattartók is megsérthetik a póráz használatára vonatkozó szabályokat, akik azért hagyják póráz nélkül a kutyájukat, mert úgy gondolják, hogy így is teljes ellenőrzést tudnak felette gyakorolni. A büntetés mértéke településenként eltérő lehet. Sok helyen gyakorlatilag elég valószínűtlen, hogy a tulajdonost megbüntessék abban az esetben, ha ugyan a kutyán nincs póráz, de anélkül is megbízhatóan ellenőrzés alatt tartható és nem zavar senkit, annak ellenére, hogy ez a pórázzal kapcsolatos előírások megsértésének minősül. Van ugyanakkor olyan

¹⁹ WISCH, Rebecca F.: *State Dog Leash Laws*, 2012. Elérhető: <http://www.animallaw.info/topics/tabbed%20topic%20page/spusdogleash.htm> (5 January 2014)

²⁰ 3 Pa. Const. Stat. Ann. § 459–305. RANDOLPH, Mary: i. m. 40.

település, ahol a rendőrség szigorúan bírálja el a pórázhasználat szabályainak megsértését, különösen akkor, ha arról kapnak bejelentést, hogy bizonyos területen található a póráz nélküli kutya.²¹

Az ebtartók tiltakozásul a pórázhasználattal kapcsolatos szabályok szigora miatt, országszerte kampányt kezdeményeztek olyan városi parkok kialakítása érdekében, amelyekben külön kutyáknak kijelölt területek kerülnek kialakításra. Az elképzelés a californiai Berkeley-ből származott, ahol az Ohlone Parkban 1979-ben egy fél hektáros elkerített terület került kialakításra kutyák számára. Az Ohlone Parki Ebtartók Egyesülete, amely egy civil szervezet, jelenleg is felügyeli a Parkot, és hasonlóan a többi ilyen szervezethez arra ösztönzi a kutyatartókat, hogy takarítsák fel és használják rendeltetésszerűen a parkot.²²

Az állatvédelmi hatóság befoghatja és állatmenhelyre viheti a megszökött, illetve gazdátlan kutyákat. Az eb tulajdonosát ilyen esetben megbírságozzák, illetve az elszállítás, tartás költségeit is meg kell fizetnie. Ha a kutyára vonatkozóan nincs tartási engedély, akkor az állattartóval szemben további bírságot szabnak ki.²³

A hazai jogi szabályozás hasonló. Ha egy kutya megszökik, akkor az önkormányzati állatvédelmi hatóság befoghatja, és a sintértelepre szállíthatja. Hazánkban ugyanakkor nincs ilyen esetben mód bírság kiszabására, az állattartónak csak a tartás költségeit kell megfizetnie. Bírságot csak akkor kerül sor, ha a kutyában nincs microchip, az ugyanis a jogszabályok alapján – amint korábban említésre került – kötelező.

Az Egyesült Államokban – hasonlóan Magyarországhoz – a kutyák nem mehetnek be bizonyos helyekre, sem pórázzal, sem póráz nélkül. Ha az állattartó a kutyát tengerpartra viszi, állatkertbe, étterembe vagy egy farmra, akkor onnan gyorsan elküldik. A tagállami és a helyi jogszabályok egészségügyi okokból kitiltják a kutyákat olyan helyekről, ahol élelmiszert készítenek, felszolgálnak vagy árusítanak. Néhány településnél ki vannak tiltva a kutyák a közparkokból is.²⁴

²¹ RANDOLPH, Mary: i. m. 25.

²² Uo. 25.

²³ Uo. 26.

²⁴ Uo. 26.

Ha egy kutya megszökik és közvetlen veszélyt jelent a környezetében lévőkre, akkor a legtöbb bíróság gyakorlata szerint a közigazgatási szerveknek jogában áll elfogni, sőt akár elpusztítani is, anélkül, hogy erről előzetesen értesítenék a tulajdonosát.

A jogszabályok nem adnak korlátlan cselekvési lehetőséget az állatfelügyeleti hatóságnak arra, hogy az állattartó előzetes megkeresése nélkül intézkedjen. Idahóban például a tagállami legfelsőbb bíróság alkotmányellenesnek nyilvánított egy olyan szabályt, amely kimondta, hogy ha egy kutya szarvasok által lakott területre szökik, akkor ez zavarást jelent, és a vadőr ilyen esetben a kutyát megölheti.²⁵ Michiganben a legfőbb ügyész olyan jogi állásfoglalást adott ki, amely szerint az állatfelügyeleti hatóság nem ölhet meg egy kutyát pusztán azért, mert megszökött. Csak a bíróság rendelheti el a kutya elpusztítását.²⁶ Ezt követően a legtöbb bíróság alkotmányellenesnek minősítette az olyan szabályokat, amelyek lehetővé tették az állatfelügyeleti hatóságnak a kutya elfogását vagy elpusztítását anélkül, hogy értesítették és meghallgatták volna az eb tulajdonosát.

Sajnálatos módon Magyarországon a kutya életének kioltására vonatkozóan nincsenek részletes szabályok, emiatt nincs a témához kapcsolódó bírói gyakorlat sem. Véleményem szerint ez fontos kérdés, ami a jövőben mindenképpen megoldásra vár.

²⁵ Smith v. Costello, 77 Idaho 205, 290 P.2d 742 (1955). RANDOLPH, Mary: *Every Dogs Legal Guide*. Nolo, California, 2007, 40.

²⁶ Smith v. Costello, 77 Idaho 205, 290 P.2d 742 (1955). RANDOLPH, Mary: *Every Dogs Legal Guide*. Nolo, California, 2007, 40.